

Asia: OM 16/41/2016

Pikaluottosäätelyn kehittämisvaihtoehdot

Korkokatto

Korkokatto on syytä laajentaa koskemaan myös suurempia luottoja:

Eri mieltä

Korkokatto on syytä asettaa suuremmissa luotoissa nykyistä korkokattotasoa alemmalle tasolle:

Eri mieltä

Muut huomionne korkokaton laajentamista koskevasta ehdotuksesta ja sen vaikutuksista:

Nykyisin korkokaton ulkopuolisiin eli vähintään 2.000 euron suuruisiin kuluttajaluottoihin tai limiitteihin liittyy keskeisesi kahdenlaisia ongelmia;

- Joissain tapauksissa 2.000 €:n rajaa on ilmeisesti pyritty kiertämään myöntämällä vähintään 2.000 €:n määräinen limiitti, jonka nostaminen on kuitenkin tosiasiasa ollut kokonaisuudessaan mahdotonta tai hankalaa ja näin pyritty kiertämään asiattomasti korkokattosäännöstä. Joidenkin toimijoiden perimät todelliset vuosikorot ovat poikenneet merkittävästi yleisestä tasosta ollen jopa reilusti yli 100 %. Näiden ongelmien ratkaisemiseksi korkokaton tiputtaminen alle nykyistä pienempiä luottoja, eli alle 2.000 €: n luottoja koskevan rajan (50%), olisi suhteeton toimenpide, joka ei myöskään ottaisi huomioon isompiin luottoihin liittyvää suurempaa luottoriskiä.

- Muistiossa mainitaan perusteluna myös, ettei suurempiin luottoihin liity suurempia käsittelykustannuksia ja suhteellisesti käsittelykulut nostavat pienempien luottojen todellista vuosikorkoa. Tämä perustelu ei kuitenkaan kaikilta osin ole relevantti; Lainan kustannukset heijastavat nimenomaan isompaa luottoriskiä eikä yksinomaan välittömiä luoton myöntämiseen liittyviä käsittelykuluja. Isomman riskin kattamiseksi toisaalta myös luottoarvioinnin laajuus ja käsittelykulut ovat korkeampia.

Emme toisaalta jaa muistiossa esitettyä käsitystä (s. 4), että suuremmissa luotoissa todellinen vuosikorko olisi yleisesti yli 100 prosenttia tai jopa huomattavasti korkeampi; Suurimpien kotimaisten toimijoiden todelliset vuosikorot ovat olleet käsityksemme mukaan keskimäärin 60-70 %. Näkemyksemme mukaan alalla toimivien hyvin suurilukuisten toimijoiden kilpailu on automaattisesti ajamassa antolainauksen kokonaiskustannusta alaspäin tällä hetkellä myös lähivuosina tämä vaikutus tulee olemaan niin tehokas, että mitään tarvetta suuremmissa lainoissa asettaa minkäänlaista korkokattoa ei tosiasiallisesti mielestämme ole.

Vertailu luottolaitosten (yhä vähemmässä määrin) myöntämiin 1.500 -2.000 euron luottoihin ja niiden 13 % - 28 %:n toteutuneisiin korkotasoihin ei ole kaikilta osiltaan relevantti ainakaan niin kauan, kun positiivinen luottorekisteri ei ole kaikkien luotonantajien käytössä. Tällä tuottotasolla luottokanta ei käsityksemme mukaan kestä juuri lainkaan luottotappioita kulutusluottoja myöntävien yritysten oman rahoituksen kustannuksen ollessa sijoittajien tuottovaatimukseen perustuen käsityksemme mukaan vähintään 10 % p.a..

Mielestämme mietinnössä ei tule asianmukaisesti esiin se peruskysymys, että hinnoitteluun vaikuttaa ennen kaikkea arvioitu luottoriski. Pankkien myöntämät kulutusluotot kohdistuvat riskiltään parhaalle asiakassegmentille. Lisäksi muistiossa käytetty pankkien antolainauksessa ilmoittama vakuudettoman kulutusrahoituksen hinnoittelu ei myöskään ota huomioon sitä, että erityisesti asiakaskohtaisen luottoriskin hallinnassa ko. luottoa tarjoavalla pankilla on täysin erilainen suhde asiakkaaseen; on mahdollista että nämä tarjoukset ovat asiakkaille joilta ko. pankissa on jo asunto- ja muita lainoja ja näiden vakuutena on kuitenkin merkittävä osuus ellei koko kotitalouden asuin- ja muu panttauskelvollinen omaisuus. Toisaalta pankeille on täysin tavanomaista luottojen ehtona edellyttää asiakaskohtaisesti kaiken kuukausittaisen rahaliikenteen –ja erityisesti säännöllisten tulojen –ohjaamista ko. pankin käyttelytilin kautta. Tällä mekanismilla pankilla on kyky arvioida ja osin jopa valvoa asiakkaan taloudellista tilaa ja rahankäyttöä ja äärimmäisenä luottoriskin rajaamistoimena myös kuitata saamisiaan mahdollisesti erääntyneitä asiakkaan velvoitteita vastaan, vaikka mitään suoranaista panttausta rahavaroista ei olisikaan tehty. Tällainen kattava kontrolli, joka hyvin merkittävästi vaikuttaa rahoittajan kykyyn arvioida luottoriskin suuruutta ja nimenomaisesti lainan olemassaoloaikana hallita riskiä, puuttuu pankkisektorin ulkopuoliselta rahoituksen tarjoajalta. Luonnollisesti mahdollinen positiivisen luottorekisterin syntyminen, joka avaisi kaikki asiakkaat ja kaikki rahoitusalan toimijoiden tiedot, vähentäisi tätä olennaista kilpailuetua, joka ns. perinteisen pankkisektorin toimijoilla tänä päivänä on.

Korkokaton rajaa arvioitaessa on syytä käydä keskustelua siitä, onko henkilöllä, jolla ei ole maksuhäiriömerkintää, oikeus saada rahoitusta markkinaehtoisesti kuluttamiseen? Korkokaton hallinnollinen raja leikkaa tarjontaa alhaisemmillä korkotasolla pois ja toisaalta riskisemmille asiakkaille ei ole lainkaan rahoitusta tarjolla. Vaikka emme usko sinänsä suuremmissa luotoissa korkokaton asettamiselle tehokkaan kilpailun vuoksi olevan oikeasti edes tarvetta, olisi eri tavoitteiden tasapainottamisessa kompromissina 50 %:n yhtenäisen korkokaton olevan kompromissina vielä hyväksyttävissä ja erityisesti positiivisen luottotietojärjestelmän synnyttäminen johtaisi silloin tehokkaasti markkinoiden tervehtymiseen, mutta ei tappaisi toimialalta tervettä kilpailua, joka pidemmän päälle on omiaan laskemaan korkotasoa korkokattoa merkittävästi alhaisemmaksi.

Vaikka luottoja ei käytännössä myönnetä maksuhäiriömerkintäisille asiakkaille ja vaikka vastuulliset toimijat pyrkivät selvittämään hakijan luottokelpoisuuden arvioinnin esim. vaatimalla otteet hakijan tilitiedoista, asiakkaan antamien velkaisuutta koskevien tietojen tarkastaminen ilman positiivista luottorekisteriä on mahdotonta. Laajan positiivisen luottorekisterin synnyttäminen lainsäätäjän tukemana olisi selkein tapa vaikuttaa ylivelkaistumisongelmaan ja se palvelisi luonnollisesti myös luotonantajilta edellytettyä huolellista luotonototapaa sekä edistäisi luotonantajien terveitä liiketapoja. Nykyisin Asiakastiedon ylläpitämä kuluttajaluottojen kyselyjärjestelmä edellyttää käytännössä kaikkien jo liittyneiden suostumuksen uusilta halukkailta järjestelmään liittyviltä.

Lainsäädännön ennakoitavuuden kannalta korkokaton tiputtaminen suurempien luottojen ja limiittien osalta alle nykyisen korkokattosäätelyn vaikuttaisi lainsäädännön ennakoitavuuden kannalta haitallisesti ja muodostaisi yhdelle liiketoimintasektorille ja vakiintuneelle liiketoiminnalle dramaattisia muutoksia sekä oletettavasti vähentäisi palveluntarjoajien lukumäärää ja volyymia merkittävästi. Tällä olisi suora vaikutus kulutuskysyntään ja lyhyellä aikataululla se myös lisäisi maksuhäiriömerkintöjä. Merkittävä ongelma on ylisuuret ja kohtuuttomat korkotasot, joita jotkut toimijat tarjoavat kuluttajille ilmeisesti myös laiminlyöden kuluttajien luottokyvyn asianmukaisen arvioinnin. Ylisuuret korot kompensoivat tällöin poikkeuksellisen suuria maksuhäiriöitä ja luottotapahtumia ja kuormittavat perintäjärjestelmää.

Yhteiskunnallisesti yleisesti hyväksyttävän korkotason määrittely lainsäädännöllisesti on hankalaa ottaen huomioon markkinakorkojen merkittävät muutokset finanssikriisin puhjettua ja keskuspankkien vaikutettua olennaisesti korkotasoihin. Lähivuosina markkinakorkojen oletetaan nousevan merkittävästi, millä on vaikutuksensa myös kulutusluottojen korkokantaan. Rajoittamalla käytännössä olennaisesti alalla toimivien palveluntarjoajien lukumäärää tuottoriskiін suhteutetulla liian ankaralla korkokattosäätelyllä, lainsäädäntö estäisi käsityksemme mukaan alan terveen kilpailun ja markkinoiden kehittymisen nykyistä selvästi alhaisemmille korkotasolle kilpailun vaikutuksesta. Voidaan arvioida myös, että kuluttajaluottojen korkotason merkittävä aleneminen on toisaalta omiaan lisäämään osalla kuluttajilla liiallista velkaantumista. Markkinoilla on havaittavissa myös kilpailun ylikuumentumista joidenkin isojen kansainvälisten toimijoiden ryhdyttyä hankkimaan suomen markkinoilta aggressiivisesti markkinaosuutta. Pidämme kuluttajaluottomarkkinoiden kehittämisen kannalta toivottavana, että markkinoilla on erikokoisia ja myös paikallisia toimijoita, joilla on mahdollisuus tuntea asiakkaansa toisaalta paremmin kuin skaalaetuun pyrkivät toimijat.

Korkokaton tulisi yhdenmukaisesti koskea myös esim. luottokortteihin liittyvien limiittien ja muiden pankkeihin omistuksellisesti kytköksissä olevien rahoituslaitosten vastaaviin limiitteihin sekä hyödykesidonnaisiin luottoihin. Muutoin sääntely asiattomasti tukisi suurempia toimijoita tai siirtäisi velkaantumisongelmaa hyödykekauppaan. Kulutusluottomarkkinoiden syntyyn on olennaisesti vaikuttanut pankkien haluttomuus myöntää ainakaan vakuudettomia kulutusluottoja mm. pankkien vakavaraisuussäätöjen johdosta ja pankit ovat toisaalta omistamiensa rahoituslaitosten kautta siirtäneet verrattavaa liiketoimintaa rahoituslaitoksilleen.

Korkokaton asettaminen suuremmille lainoille joka tapauksessa vaikuttaisi alan katteisiin useita kymmeniä prosentteja toimijasta riippuen. Näemme kuitenkin yhtenäisen korkokaton kaiken kokoisille lainoille alan ja kuluttajien edun mukaisena pidemmällä aikajänteellä. Jos isompien lainojen korkokatto olisi alhaisempi, vaikka niihin liittyy suurempi korkoriski, niiden tarjonta tyrehtyisi ja ala siirtyisi jälleen tarjoamaan pienempiä ja lyhyempiä lainoja. Näiden ketjuttaminen ja näin mahdollinen säännöksen kiertäminen tulkinallisilla ja keinotekoisiksi luokiteltavilla asiakassopimuksilla toisaalta kasvattaisi luottokustannuksia. Eri korkokatot saattaisivat johtaa myös samojen omistajatahojen toimesta yhtiöiden pilkkomiseen tai rekisteröitymiseen useana luotonantajana tarkoituksena kiertää isojen luottojen epäedullisempää korkokattoa.

Muuna kuin korkona perittäviä luottokustannuksia koskevan sääntelyn tiukentaminen

Mitä mieltä olette luottokustannuksia koskevan sääntelyn tiukentamisesta yleisesti? Jos sääntelyä päädytään tiukentamaan, mitä sääntelymallia pitäisitte tarkoituksenmukaisimpana? Pyydämme teitä ottamaan mahdollisuuksien mukaan kantaa myös sääntelyn vaikutuksiin.

Jatkuvissa luotoissa eli limiiteissä tulee huomioida niihin liittyvä luotonantajan kustannus rahoituksen saatavuudesta. Käytännössä luotonantajan on pidettävä vastaava määrä tai keskimääräistä limiittien käyttöä vastaava määrä varattuna tähän tarkoitukseen. Pankkitalletusten korkojen ollessa parhaillaan negatiivinen, limiittivarauksiin liittyy näin ollen rahoituskustannuksia, joita vastaan luottoihin on hinnoiteltu nostokustannuksia. Limiittivarojen nostot aiheuttavat myös työvaiheita ja vastaavia kustannuksia luotonantajalle.

Pidämme kuluttajien kannalta osaltaan positiivisena jatkuvien luottojen eli limiittien yleistymistä verrattuna jatkuvasti uusittaviin kertaluottoihin. Näihinkin liittyy kuluttajien luottokelpoisuuden säännöllinen arviointi, mutta ne nostokulut huomioidenkin pienentävät kokonaisuudessaan kustannuksia ja transaktioita verrattuna useaan yksittäiseen luottoon. Vaikka kustannusten määrä nykyisellä nostopalkkiokäytännöllä on riippuvainen nostojen määrästä, kuluttajan on myös helpompi havainnoida ja arvioida omaa taloudellista asemaansa verrattuna lukemattomiin yksittäisiin luottoihin. Kokemuksemme mukaan kuluttajan yleinen perustelu suuremman luoton tai limiitin hakemiselle on nimenomaan useamman pienemmän lainan korvaaminen. Ottaen huomioon limiitin tarjoamiseen liittyvät erityiset kustannukset, pidämme perusteltuna nostopalkkioiden sääntelemistä ainakin osaltaan todellisen vuosikoron laskennasta erillisenä. Mielestämme olisi mahdollista laskea koko limiitin laskennallinen kertanostokorvaus mukaan todelliseen vuosikorkoon ja kuluttajan omasta nostokäyttäytymisestä riippuville nostopalkkioita voitaisiin ehdotuksessa esitetyllä tavalla rajoittaa prosentuaalisesti, olettaen että asiakkaan nostomäärille voidaan asettaa myös rajoituksia.

Lausunnossa esitetyt Ruotsin markkinaoikeuden ratkaisut (s. 5) vuosilta 2008 ja 2009 vaikuttavat mielestämme osin keinotekoisilta. Luottotappiotapauksissa lainasta perityt kulut eivät voi kattaa vahinkoa, jolloin todellisuudessa luottotappioriski hinnoitellaan sekä korkotasoon että lainan kustannuksiin.

Kannatamme vaatimusta luottokoron ilmoittamista vuotuisena korkona. Markkinoilla esiintynyttä jopa viikkokoron ilmoittamista on mielestämme selkeästi käytetty kuluttajien harhauttamiseksi.

Korkokattosäännöksen rikkominen

Mitä mieltä olette ehdotuksesta?

Ehdotusta tulisi mielestämme selkeyttää sitä, tarkoitetaanko luottokustannuksilla lainaan liittyviä kuluja ja palkkioita vai myös korkoja. Jälkimmäisessä tapauksessa kiinnitämme huomiota siihen, että mikäli kuitenkin rikkominen on vähäinen (so. korkokaton ylitys on vähäinen esim. järjestelmän laskentavirheestä johtuen) ja ilmeisesti ei-tahallinen, sanktio ei voisi olla rajoittamaton esim. jälkeenpäin tarkasteltuna pitkältäkkin korkojaksolta tai laajalta asiakaskunnalta.

Jos seuraamus on tarkoitus olla sanktioluonteinen, on määritelmät ja seuraamukset oltava kirjattu lakiin selkeinä ja yksiselitteisinä. Alan kannalta seuraamuksen soveltaminen yksittäistapauksittain saattaisi johtaa suureen summaan näihin ns. pienlainoihin liittyvissä riitaisuuksien lukumäärissä, ja sitä kautta merkittävään riidanratkaisukulujen nousuun. Tämä epäselvästä säännöksestä seuraava hallitsematon ja mahdollisesti suuri kasvava kulu voi olla myös perusteeton – onko silloin joko yksittäisen kuluttajan korvattava aiheettomasta riitautuksesta ja maksamattomuudesta syntyvä lisäkulu ja jos sanktioluonteisen seuraamuksen määrää esimerkiksi laajemmin kuluttajaviranomainen, onko mahdollisissa virheissä tai väärissä tulkinnoissa korvausvastuu väärissä sanktioratkaisuissa kenellä? Asiakkaalla tai viranomaisella?

Vertaislainasaatavien viivästysseuraamukset ja perintäkulut

Kantanne asiaan:

Kannatan ehdotusta.

Muita mahdollisia huomioita ehdotuksesta / vertaislainoja koskevasta sääntelystä yleisesti:

Kansainväliset esimerkit kehittyneemmistä markkinoista esim. Britanniassa ja USA:ssa puoltavat käsitystä siitä, että alan itsesääntelyn kehittäminen ja kilpailun lisääntyminen palvelevat pidemmällä aikajänteellä kuluttajia ja laskevat korkotasoa. Suomen oloissa alaa tulisi tarkastella kokonaisuudessaan myös yhdessä vertaislainamarkkinoiden kanssa; Luottoa hakevalle kuluttajalle vertaislainamarkkina on käytännössä usein vaihtoehto ns. taseluototukselle ja näiden markkinoiden kehittyminen osaltaan lisää markkinoiden vaihtoehtoja ja korkokilpailua palveluntarjoajien kesken.

Toistaiseksi vertaislainamarkkinoiden volyymit ovat olleet suhteellisen vaatimattomat, johtuen mm. yksityisajoittajien verotuksellisesta haitasta (luottotappioiden vähennyskelvottomuus; josta vireillä KVL:n ennakkotietokysely ja verottajan valittama päätös).

Kiinnitämme huomiota myös siihen, että halukkaita vertaislainavälittäjiä ei Asiakastiedon periaatepäätöksen mukaan huolita lainkaan mukaan nykyiseen kuluttajaluottojen

kyselyjärjestelmään (vapaaehtoinen positiivinen luottorekisteri), vaikka vertaislainavälittäjiä koskee 2017 voimaan tulleiden muutosten jälkeen velvollisuus huolehtia luotonhakijoiden luottokelpoisuuden arvioinnista. Yleinen positiivisen luottorekisterin synnyttäminen edistäisi selkeästi myös vertaislainavälittäjien toimintaa ja omalta osaltaan olisi lisäämässä markkinoiden palveluita ja alentaisi kilpailun kehittymisen myötä myös kulutusluottoyhtiöiden myöntämien luottojen korkokantaa.

Pidämme sinällään valitettavana ja alan kehityksen seurannan kannalta haitallisena, että luottokanta-tilaston julkaiseminen on päättynyt Tilastokeskuksen toimesta (mietinnön tilastotiedot vuodelta 2015).

Kuluttaja-asiamiehen toimivaltuudet kuluttajaluottoja koskevilla asioissa

Kantanne asiaan:

Kannatan ehdotusta.

Muut huomionne asiasta:

Jaamme kuluttaja-asiamiehen käsityksen siitä, että markkinoilla ilmeneviin epäterveisiin toimintatapoihin ja yksittäisen toimijan toistuviin rikkomuksiin tulisi voida puuttua nykyistä tehokkaammin myös taloudellisilla seuraamuksilla. Muistiossa viitatus (s.8) ´tuoreen tutkimuksen mukaan pikaluottoyrityksillä on suuri valmius kiertää kuluttajansuojalainsäädännön vaatimuksia´. Tällaiset yleistykset ja joidenkin toimijoiden selvästi moitittavat toimintatavat ovat olleet vaikuttamassa alan negatiiviseen kokonaiskuvaan.

Kuluttajia koskevien summaaristen asioiden käsittely tuomioistuimessa

Mahdolliset huomionne asiasta? Erityisesti pyydämme ottamaan kantaa asiaan siltä osin kuin EU:n jäsenvaltioilla on siinä kansallista liikkumavaraa.

-

Muut huomiot

Mahdolliset huomionne muista arviomuistiossa esille tuoduista kysymyksistä / pikaluotoista yleisemmin:

Muistiossa käytetty termi ´pikaluotto´ ei asianmukaisesti kuvaa laajasti toimialaa. Sääntelyssä on jo ollut velvoite lainanhakijan luottokelpoisuuden arvioinnista ja sovellettu kuluttajansuojalain 7 luvun säännöksiä. Yhtiöiden ylimmän johdon ja operatiivisen johdon vaatimuksia on kasvatettu ja sääntelylläkin on mm. poistettu mahdollisuudet haitallisiksi arvioitujen esim. yöluottojen myöntämiseen.

Pitäisimme hyvänä joukkorahoitussääntelyä vastaavasti edistää alan itsesääntelyn kehittämistä. Esimerkiksi Britanniassa alan vastuulliset toimijat ovat kehittäneet yhteisiä kauppatapoja ja aktivoineet myös viranomaisyhteistyötä hyvän kauppatapan. Vertaislaina Oy on vuonna 2016 perustetun vertaislainayhdistys ry:ssä, joka pyrkii toiminnallaan vaikuttamaan sekä alan yhteisissä intresseissä oleviin lainsäädäntö- ja soveltamiskysymyksiin (muun muassa verotusasiat) ja luomaan

vastuulliselle toiminnalle sovellettavia yleisiä ja hyväksyttäviä periaatteita ja synnyttämään hyvää kauppatapaa. Muina jäseninä yhdistyksessä toimivat Fellow Finance Oy ja Fixura Oy.

Kananen Hannu
Vertaislaina Oy